

BØRNS
VILKÅR

NORDEA
FONDEN

Analyse fra Børns Vilkår • august 2023

Hvad ønsker børn af deres forældre?

STOP
SVIGT

Indledning

Curlingbørn, udbrændte forældre og voksne, der er overengagerede i deres børns liv. Det er emner, der fylder i den offentlige debat, ofte med eksperter eller forældre som afsendere. Men også børn og unge er optagede af relationen til deres forældre. På BørneTelefonen og HØRT er forholdet mellem børn og forældre faktisk det tema, som flest børn og unge henvender sig om. Sådan har det været siden 2020.

Børn og unge, der kontakter BørneTelefonen, har ofte en udfordring, de gerne vil have hjælp til. Det kan være, at de er utilfredse med reglerne derhjemme. Det kan også handle om dårlig stemning i hjemmet, eller at de ikke føler sig taget alvorligt af deres forældre.

Men hvad er billedet, hvis man tager rundt i hele Danmark og taler med skolebørn om forholdet til forældre? Hvad sætter de pris på, og hvad kan være svært i relationen? Det var, hvad vi satte os for at finde ud af. Derfor har vi med støtte fra Nordea-fonden talt med flere end 100 børn og unge fra 6. og 9. klasse om familieliv og forholdet til forældre. Vi har både talt om det, der fungerer, og om ting, der kunne være anderledes. Det er børnenes perspektiver, du skal læse her.

Inden vi gik i gang med undersøgelsen, rådførte vi os med en gruppe unge mennesker for at sikre, at vi fik talt om de emner, der ligger børn og unge på sinde. Vi har rakt ud til en række kommunale ungeråd fra forskellige steder i landet og fået hjælp fra de unge til at designe undersøgelsen, analysere svarene fra de mange skolebørn og til udvikling af anbefalinger. De unge har undervejs gjort os klogere på de mange facetter, der kan være i relationen mellem børn og forældre. Uden deres input havde undersøgelsen set helt anderledes ud.

Vi vil gerne takke de mange skolebørn, der har haft lyst til at blive interviewet og dele ud af deres synspunkter og erfaringer. Vi vil også takke de mange unge mennesker fra de kommunale ungeråd, som har hjulpet os med alle dele af processen, fra første idé til den færdige rapport.

Rapporten opsummeret

De fleste børn og unge er glade for at tale med deres forældre, som giver støtte og hjælp i hverdagen. Børnene fremhæver især, at deres forældre er gode at tale med, når de er kedede af det, eller når de har brug for hjælp til at løse deres problemer.

Men der er samtidig ting, det kan være svært at tale med forældrene om. Det er særligt, hvis børnene har gjort noget, de ikke burde, og oplever at forældrene er forudindtagede og ikke prøver at forstå deres handlinger. Nogle forældre løser problemer, børnene ikke har bedt om hjælp til. Andre overreagerer eller modsat negligerer. Børn og unge ønsker forældre, som er oprigtigt nysgerrige på deres handlinger, frem for allerede at have dannet deres egne, forudindtagede holdninger.

Børn og unge fortæller også, at de gerne vil have indflydelse på reglerne derhjemme. Regler skal være meningsfulde og forståelige, og så skal forældre lytte til deres argumenter. Det er vigtigt for børn og unge, at deres forældre stoler på dem, så der er rum til selvstændighed. Men det er også deres oplevelse, at tillid er noget, man skal gøre sig fortjent til – og fejler man, så forsvinder tilliden igen.

Flere børn og unge oplever, at forældre kan have svært ved at forstå deres sociale liv. Forældre forstår ikke, at man kan blive presset af fællesskaberne, og at en stor del af det sociale liv foregår online. Børn og unge kan opleve, at regler kan spænde ben for fællesskabet, fx gennem skærmtid, regler om alkohol og om hvornår man skal være hjemme om aftenen.

DET ØNSKER DE UNGE FRA DERES FORÆLDRE

Forældre i dag skal navigere i alverdens gode råd og anbefalinger fra eksperter. Men hvad siger dem, det hele handler om – nemlig børnene og de unge selv? Hvad ønsker de sig fra deres forældre? Det har vi bedt en række unge fra forskellige steder i landet komme med bud på. Dem kan du læse her.

Det er vigtigt at understrege, at forældre og børn er forskellige, og det er relationerne også. Vi håber, de unges ønsker kan bruges til at skabe dialog mellem forældre og børn, så I sammen kan finde ud af, hvad der fungerer for jer.

Sådan har vi gjort

Vi har bedt ungeråd fra tre danske kommuner om at udvikle anbefalinger til forældre med udgangspunkt i resultaterne fra undersøgelsen. Anbefalingerne er udarbejdet på workshops, hvor vi præsenterede resultater, og de unge udviklede anbefalinger. Vi har blot systematiseret de unges anbefalinger – ordene er de unges egne.

01

Børn og unge ønsker forældre, der sætter sig i deres sted

Hvordan kan man som forælder sætte sig i sit barns sted? Det har de unge helt konkrete bud på:

- Stil HV-spørgsmål; fx 'hvordan har din dag været?', 'hvorfor skete det?', 'hvordan har du det med det?' 'hvad føler du?'
- Interessér jer for, hvad der er tankerne bag vores handlinger.
- Lad være med at være dømmende.
- Find et sted med ro og lad os tale ud. Giv os rigtig god tid.
- Hør efter og vent ikke bare på jeres tur til at tale.
- Vent med at komme med løsningsforslag, indtil vi selv beder om det.

02

Børn og unge ønsker forældre, der laver meningsfulde og forståelige regler

Hvordan kan forældre skabe meningsfulde og forståelige regler? De unge er ikke i tvivl:

- Forventningsafstem og inddrag os i de regler, der bliver lavet.
- Spørg; 'hvad synes du er fair', og giv os og jer selv mulighed for at argumentere for vores sag.
- Tænk over, hvorfor reglerne er der. Hvis I ikke kan argumentere for reglen, hvorfor skal den så være der?
- Sæt jer i vores situation, og hvis der opstår konflikt, så forklar, hvorfor reglen er der.
- Give some slack: Giv lov til at bryde reglen.

03

Børn og unge ønsker forældre, der har tillid til dem

Hvordan kan forældre skabe tillidsfulde relationer til deres børn? De unge anbefaler:

- Vis tillid indtil det modsatte er bevist. Giv plads til at lave fejl.
- Giv os lov til at forklare os, før I blander jer.
- Lad for alt i verden være med at dømme os. Så får vi ikke lyst til at snakke med jer igen.
- Hvis vi bryder reglerne, så snak med os om, hvorfor det gik galt.
- Kommunikér, at overholdelse af regler er en investering. Jo bedre vi kan overholde vores del af aftalen, jo mere tilbøjelige er I til at genforhandle reglerne.

04

Børn og unge ønsker forældre, der har blik for fællesskabet

Hvordan kan forældre sikre, at regler ikke spænder ben for fællesskabet? De unge siger:

- Engager os i foreningsliv, idræt osv., hvor der er faste rammer for fællesskabet.
- Få alle involveret og skab nye fællesskaber.
- Skeln mellem 'gode' og 'dårlige' fællesskaber: Giv løse regler i positive fællesskaber og strammere regler i negative fællesskaber.
- Snak med vores venners forældre om, hvilke regler de har derhjemme.
- Snak om fællesskaber på forældremøder.
- Skærmtid kan være en god idé, men det skal skabes i dialog med os, så vi sikrer, at det ikke går ud over vores sociale relationer.

KAPITEL 1

BØRN OG UNGE OM AT TALE MED FORÆLDRE

”Du har måske bare brug for, at de sidder og lytter til det, du siger”

En ny spørgeskemaundersøgelse fra Børns Vilkår viser, at de fleste børn og unge i Danmark oplever, at deres forældre er gode at tale med, når de er kede af det. Det billede går igen i interviews med over 100 børn og unge. De fleste fortæller, at de har det godt med deres forældre, og at forældrene giver støtte og hjælp i hverdagen.

En af de måder, forældre støtter børn og unge på, er ved at hjælpe med at få afløb for negative følelser og tanker. Det fortæller Carl fra 9. klasse:

Carl, 9. klasse: *Så hvis der er et eller andet, der har været meget træls, eller man er ked af det over, så kan man gå til dem og tale med dem om det. Og så kan man ligesom få lagt lidt en dæmper på det, eller få det snakket ud med dem, og så kan man få det løst.*

Udover støtte til negative følelser og tanker fortæller flere børn og unge, at forældre hjælper med at løse deres problemer. Her er det Eddie fra 6. klasse:

Eddie, 6. klasse: *Hvis man har problemer, så kan man sige det til dem, og så kan de finde en løsning.*

Nogle gange forstår forældre ikke børns og unges adfærd

Selvom de fleste børn og unge oplever, at deres forældre er gode at tale med, kan der være ting, det kan være svært at fortælle til forældrene. Det kan fx være, når børn og unge har gjort noget, de ikke burde. Så kan de nemlig frygte, at forældrene mister tillid til dem, eller at forældrene bliver sure. Det fortæller Anna fra 9. klasse:

Anna, 9. klasse: *Hvis man nu har gjort et eller andet dumt, og man er lidt bange for, at de vil blive sure, og man vil miste noget af deres tillid. Det kan måske godt bare være lidt svært at sige, at man har gjort noget dumt.*

Når børn og unge frygter, at forældrene bliver sure, skyldes det ofte en oplevelse af, at de voksne ikke forstår deres adfærd. Derfor er det ifølge flere børn og unge vigtigt, at forældrene prøver at sætte sig i deres sted, uden at være forudindtagede og fordømmende. Det fortæller Sofie og Vera fra 9. klasse:

Sofie, 9. klasse: *De snakker også nogle gange lidt ned til én, hvis man har gjort noget dumt. Så er de sådan; 'ej, det kunne du jo godt have set, at det var en dum ide'. 'Ja, det kan jeg godt se nu, men altså, nu er det ligesom too late, nu har jeg gjort det. Hvad fanden skal jeg gøre ved det?'*

Vera, 9. klasse: *De skal sætte sig bedre ind i det måske. Bedre ind i situationen.*

Sofie, 9. klasse: *Ja, altså i forhold til at føle sig hævet over det, sådan; 'ej, det ville jeg aldrig have gjort'.*

Børn og unge fortæller, at der altid er en årsag til deres adfærd. Derfor ønsker de, at deres forældre prøver at forstå årsagen, før de drager deres egne konklusioner. Det fortæller fire unge fra 9. klasse:

Laura, 9. klasse: *Hvis man har gjort et eller andet meget dumt. Så i stedet for at det første, man gør, er at skælde ud, så sætte sig ned og snakke med dem og lytte. Og sådan; 'hvorfor har du gjort det'. Forstå det og lytte, før man begynder at skælde ud.*

Kasper, 9. klasse: *Fordi der er jo nok en bagtanke med det, man har gjort. Det er jo nok ikke tilfældigt.*

Sofie, 9. klasse: *Sådan forstå hele historien bag det, så man ikke bare ser det fra én synsvinkel.*

Kasper, 9. klasse: *Og så kan det jo godt være, man måske får et andet synspunkt på det.*

**"FÅ TALT OM DET, SÅ DINE FORÆLDRE KAN FÅ DIN SYNSVINKEL
OG LIGESOM FORSTÅ DIG BEDRE; 'OKAY, DET ER DERFOR,
DU GJORDE DET HER'. I STEDET FOR BARE LIGE AT DØMME ÉN.
SÅ DET ER MEGET GODT AT SNAKKE SAMMEN."**

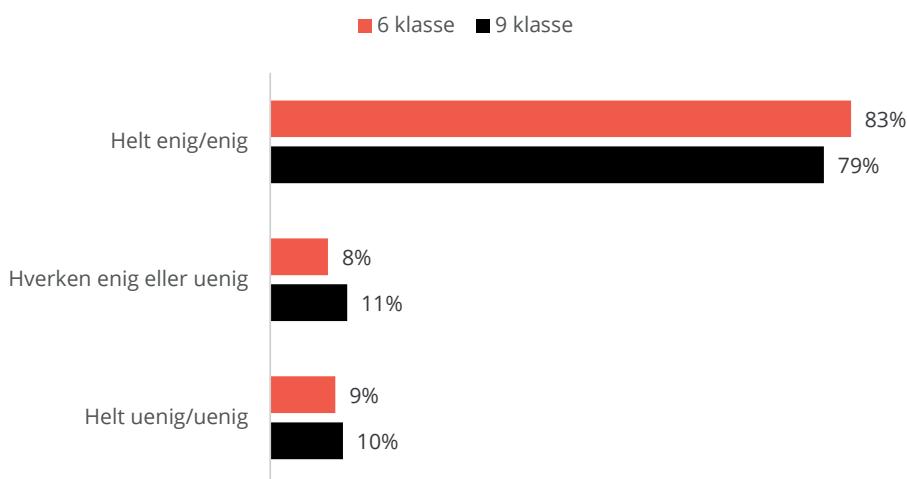
(NINA, 9. KLASSE)

At børn og unge efterspørger forældre, der sætter sig i deres sted, kan ses i lyset af begrebet mentalisering. Det er et centralt begreb inden for psykologien, som dækker over evnen til at forstå egen og andres adfærd ud fra de mentale tilstande, der ligger bag, fx tanker, følelser, intentioner og ønsker. Når man har en mentaliserende tilgang til andre mennesker, forsøger man at se bagom deres adfærd og leve sig ind i, hvorfor de handler, som de gør.¹ Når børn og unge fortæller, at deres forældre ikke sætter sig i deres sted, at de er forudindtagede og ikke forstår deres adfærd, kan det tyde på, at de efterspørger en mere mentaliserende tilgang fra deres forældre. De ønsker forældre, som er oprigtigt nysgerrige på deres handlinger, frem for allerede at have dannet deres egne forudindtagede holdninger.

De fleste børn og unge oplever, at deres forældre er gode at tale med

Omkring otte ud af ti børn i 6. og 9. klasse er enige eller meget enige i, at deres forældre er gode at tale med, når de er ked af det eller i dårligt humør. En tiendedel er ikke enige i, at deres forældre er gode at tale med. Der er ingen signifikant forskel mellem børn i 6. og 9. klasse.

Figur 1. Andelen af elever der er enige eller uenige i, at deres forældre er gode at tale med, når de er ked af det eller i dårligt humør

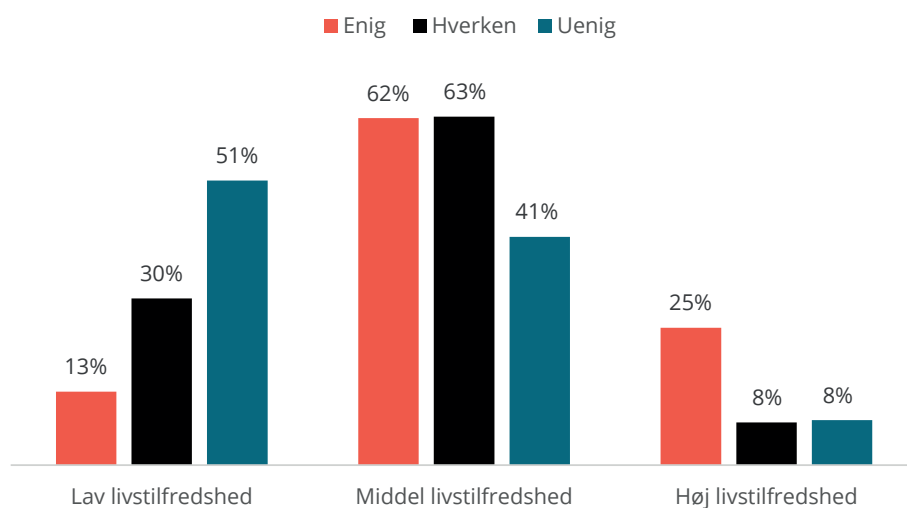

Panelundersøgelse fra Børns Vilkår fra foråret 2023 blandt 1.568 elever i 6. og 9. klasse. Figuren viser besvarelser på spørgsmålet: 'Mine forældre/de voksne, jeg bor sammen med, er gode at tale med, når jeg er ked af det eller i dårligt humør' fordelt på klassetrin. Der er ingen signifikant forskel blandt børn i hhv. 6. og 9. klasse. For yderligere oplysninger se afsnittet Metode.

Børn, der ikke taler godt med deres forældre, har lavere livstilfredshed

Blandt de børn og unge, som ikke oplever, deres forældre er gode at tale med, når de er kede af det eller i dårligt humør, har over halvdelen lav livstilfredshed. 8 pct. af dem har høj livstilfredshed. I gruppen af børn og unge, som synes, deres forældre er gode at tale med, har en fjerdedel høj livstilfredshed og 13 pct. har lav livstilfredshed.

Figur 2. Sammenhæng mellem livstilfredshed og oplevelsen af, om forældre er gode at tale med, når børn er kede af det eller i dårligt humør

Panelundersøgelse fra Børns Vilkår fra foråret 2023 blandt 1.568 elever i 6. og 9. klasse. Figuren viser et kryds spørgsmål: 'Mine forældre/ de voksne, jeg bor sammen med, er gode at tale med, når jeg er ked af det eller i dårligt humør' og spørgsmålet 'Her er en skala. 10 betyder 'det bedst mulige liv for dig', og 0 betyder 'det værst mulige liv for dig'. Hvor synes du selv, du er for tiden? Der er i denne figur ingen signifikant forskel blandt børn i hhv. 6. og 9. klasse. For yderligere oplysninger se afsnittet Metode.

57%

af 15-årige børn i Danmark oplever altid at kunne få råd og støtte fra deres forældre.

For børn på 11 år gælder det for 64 pct.
Det viser tal fra VIVE²

Børn og unge taler mere med deres forældre

- 39 pct. af 11-årige børn i Danmark brugte tid på "bare at tale" med deres mor i 2021. Det samme gjorde 28 pct. i 2009.
- 45 pct. af 15-årige børn i Danmark brugte tid på "bare at tale" med deres mor i 2021. Det samme gjorde 34 pct. i 2009.
- 31 pct. af 11-årige børn i Danmark brugte tid på "bare at tale" med deres far i 2021. Det samme gjorde 20 pct. i 2009.
- 35 pct. af 15-årige børn i Danmark brugte tid på "bare at tale" med deres far i 2021. Det samme gjorde 23 pct. i 2009.

Det viser tal fra VIVE²

Når forældre løser problemer, børn og unge ikke har bedt om

Flere børn og unge fortæller, at forældre kan hjælpe med at løse deres problemer. Det er positivt, men det er ikke altid det, barnet eller den unge har brug for. Nogle gange er det vigtigste, at forældrene lytter til børnenes perspektiv, uden at forsøge at løse noget. Det fortæller Augusta fra 6. klasse:

Augusta, 6. klasse: *Altså nogle gange, så giver ens forældre også råd, du ikke rigtig behøver at få. Sådan, hvis du har fået det at vide mange gange, så kan det være, at de gentager det. Men det er måske ikke det, du har brug for. Du har måske bare brug for, at de sidder og lytter til det, du siger. Og det kan venner lidt mere forstå. Og så er det måske også lidt lettere at sige til en ven; 'du skal ikke give mig nogle råd, du skal bare lytte'.*

En ting er råd, man ikke har bedt om. Noget andet er handling uden samtykke. Det kan nemlig også ske, at forældre prøver at løse børn og unges problemer, uden at de har bedt om det. Og det kan faktisk gøre det hele meget værre. Det fortæller Victor fra 6. klasse:

Victor, 6. klasse: *Nogle gange så gør de for meget, hvis man kan sige det sådan. Så ville man egentlig gerne have lov til at prøve selv at gøre noget ved det. Men så når de bare at gøre alt muligt, før man når at sige noget, som egentligt sådan set kun gør det værre. Og det ville man egentlig selv gerne have lov til at prøve at fikse.*

Den typiske måde forældre løser problemer, børn og unge ikke har bedt om hjælp til, er ved at kontakte læreren eller andre forældre. Og det kan faktisk også gøre det værre. Her er det Lilja og Emily fra 6. klasse:

Lilja, 6. klasse: *Venskaber kan være lidt svært at snakke om nogle gange. Hvis man føler sig udenfor [...] Det har jeg i hvert fald prøvet - at føle mig udenfor - og jeg har syntes, det har været lidt svært at fortælle til mine forældre [...]*

Emily, 6. klasse: *Også det der med, at man er bange for, hvis ens forældre de skrev til de andre forældre. Og så blev de bare mere sure på én, agtig.*

Lilja, 6. klasse: *Ja, altså hvis ens forældre tror, at det vil hjælpe. Hvis jeg for eksempel har følt mig udenfor i dag, og så jeg fortæller det til min mor, og så skriver hun til de andre pigers forældre. Noget med at Lilja har følt sig udenfor, og om man kunne gøre noget ved det. Fordi altså, det kan godt være, ens forældre gør det for at være sød mod én eller prøver at hjælpe én, men det kan man godt føle nogle gange er lidt træls.*

Når forældre overreagerer

Spørgeskemaundersøgelsen fra Børns Vilkår viser, at over halvdelen af børn i 6. og 9. klasse er enige i, at der er ting, de ikke fortæller til deres forældre, fordi de tager det for alvorligt. Det kan fx være, at de bekymrer sig for meget eller spørger for meget ind.ⁱ Samme tendens ses på Børne-Telefonen, hvor en del børn og unge henvender sig om, at deres forældre bekymrer sig for meget eller tager det for seriøst, når de fortæller dem noget. Og det kan gøre, at de undlader at inddrage forældrene i deres problemer.ⁱⁱ

I de kvalitative interviews fortæller flere børn og unge også, at forældre kan overreagere på de ting, de fortæller. Det kan fx være, hvis forældrene tager det for seriøst, når de fortæller dem noget. Om det fortæller Laura, Mille og Kasper fra 9. klasse:

- Laura, 9. klasse: *Nogle gange tager de det også for seriøst, hvis man bare lige siger et eller andet, og så er de sådan; 'ej, virkelig?' [...]*
- Mille, 9. klasse: *Min mor, hun er sundhedsplejerske. Og så kan hun godt komme med de der sundhedsplejerske-briller, eller hvad man siger. Og så bliver jeg lidt irriteret på hende, fordi hun lyder alt for meget som en sundhedsplejerske. Og så gider jeg simpelthen ikke at snakke med hende.*
- Kasper, 9. klasse: *Det har jeg også. Min mor er pædagog, det er træls. Så kommer hun sådan; 'er du okay, Kasper? Har du det godt nok?'.*

Kasper fortæller senere, at han nogle gange undlader at fortælle om ting, der er sket, fordi han ikke gider "den der lange og dybe snak klokken lort om aftenen i to timer". Karl-Emil og Thomas fra 9. klasse genkender det med, at forældre kan tage det for seriøst, når de fortæller dem noget. Men her er det fordi, forældrene misforstår det, de fortæller. For selvom forældrene har gode intentioner, oplever drengene, at deres forældre ofte ikke helt hører det, de siger. Eller at forældrene udelukkende fokuserer på det negative:

- Karl-Emil, 9. klasse: *Jeg snakker heller ikke med min far om, hvad jeg laver i skolen for det meste. Hvis det er, at vi har en eller anden joke, hvor vi har slået hinanden eller sådan noget, så misforstår han det meget nemt, og så tror han, at han skal skrive alt muligt lort til lærerne [...] det er lidt irriterende, at han har meget nemt ved at misforstå sådan noget. Fordi han gør jo en indsats for, at jeg har det godt oppe i skolen. Jeg ved jo godt, at det er med en god hensigt, at han gør det. Det kan bare være lidt træls nogle gange, at han misforstår det så nemt [...] Altså hvis vi fx laver en joke, og vi slår hinanden, så misforstår han, at det var en joke, og så tror han, at det er fordi, jeg bliver drillet, eller sådan noget.*
- Thomas, 9. klasse: *Typisk også bare, at ens forældre ikke hører helt, hvad man siger.*
- Karl-Emil, 9. klasse: *Hører bare det dårlige.*

Andre børn og unge fortæller, at de nogle gange undlader at fortælle ting til deres forældre, fordi de frygter, at forældrene tager det for seriøst og dermed kommer til at bekymre sig for meget. Det fortæller Sara fra 6. klasse:

Sara, 6. klasse: *Jeg snakker ikke så meget med mine forældre om, hvordan jeg har det, fordi jeg er dårlig til at udtrykke mine følelser, og hvordan jeg har det. Så jeg ved ikke, hvad jeg skal snakke om, når jeg siger, at jeg måske har det dårligt [...] Jeg føler bare, at de kommer til at bekymre sig meget om for én, og at de kommer til at tage det seriøst på flere måder.*

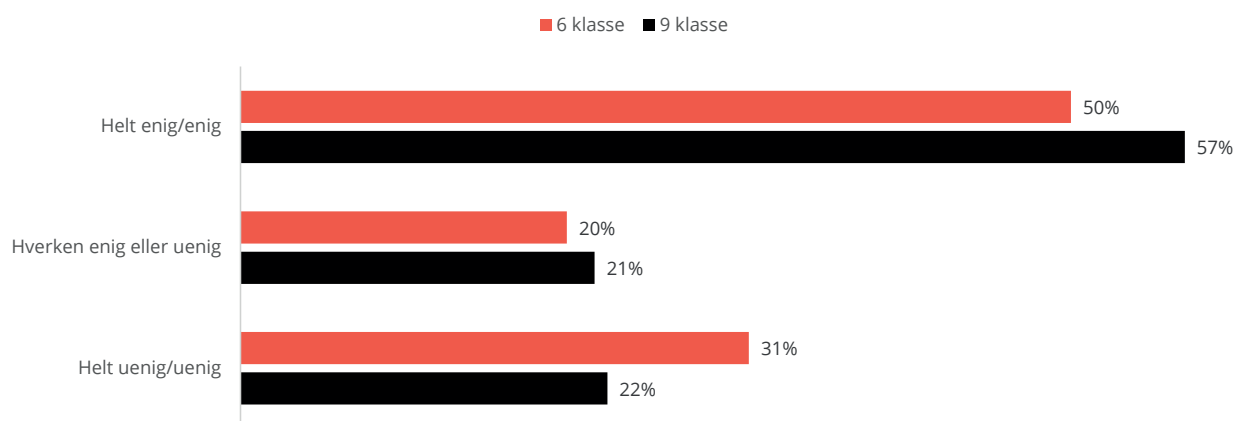
Sara taler altså ikke særlig meget med sine forældre om, hvordan hun har det, blandt andet fordi hun ikke vil have, at de bekymrer sig for meget. Det genkender Alba fra 9. klasse. Hun fortæller, at hun nogle gange ikke fortæller sine forældre, hvis hun er ked af det. Og grunden til det er netop, at hun ikke ønsker at gøre dem bekymrede:

Alba, 9. klasse: *Jeg vil ikke have, de skal gå og bekymre sig om det [...] Fordi jeg tænker, de også selv har meget at tænke på. Så skal de ikke også til at tænke på, hvad der foregår med mig [...] Fordi altså, de har jo også nogle ting, de går og dealer med. Sådan, jeg vil ikke proppe læsset over på dem, agtigt.*

Elever undlader at fortælle ting til deres forældre, fordi de tager det for alvorligt

Over halvdelen af eleverne i 9. og 6. klasse er enige i, at der er ting, de ikke fortæller til deres forældre, fordi de tager det for alvorligt. Det kan være fordi, de bekymrer sig for meget eller spørger for meget ind.

Figur 3. Andel af elever, der angiver, at der er ting, de ikke fortæller til deres forældre, fordi de tager det for alvorligt

Panelundersøgelse fra Børns Vilkår fra foråret 2023 blandt 1.568 elever i 6. og 9. klasse. Figuren viser besvarelser på spørgsmålet: 'Der er ting, jeg ikke fortæller mine forældre, fordi de tager det for alvorligt (det kunne fx være, at de bekymrer sig for meget eller spørger for meget ind)', fordelt på klassetrin. Der er signifikant forskel blandt børn i hhv. 6. og 9. klasse. For yderligere oplysninger se afsnittet Metode.

Når forældre negligerer

Mens nogle børn og unge oplever, at forældre overreagerer, fortæller andre, at de negligerer. Altså at forældrene ikke tager det seriøst nok, når de fortæller dem noget. Det kender Jane fra 6. klasse. Hun fortæller her, at ting, der fylder meget i hendes liv, nogle gange ikke tages seriøst af hendes forældre.

Jane, 6. klasse: *Selvom de her ting har fyldt sindssygt meget af ens liv, og man ikke kan tænke på andet, og man er ked af det over det. Men hvis man siger det til ens forældre, så tænker de bare; 'ej, det er ikke så stort'. Eller bare sådan to minutter; 'okay, synd for dig', og så går de. Det er ikke sådan, at de virkelig taler det igennem og forstår én. Fordi de tænker ikke lige så meget om det, som en veninde for eksempel ville gøre. Hvor de ville spørge ind til det, komme i dybden med det og bedre kunne snakke lang tid om det. Hvor forældre ville bare tænke; 'det var en lille ting og kom videre'-agtigt. Selvom det fylder sindssygt meget.*

Jane oplever, at forældrene negligerer hendes følelser. Hun fortæller samtidig, at man kan komme i dybden med sine venner på en anden måde, end man kan med sine forældre. Det er fordi, venner ikke negligerer, og fordi de bedre forstår det, man siger. Det samme ses i citatet herunder, hvor børn fra 6. klasse taler om, at venner er bedre til at forstå, og at forældre nogle gange ikke lytter ordentlig til problemerne:

Interviewer: *Hvorfor er det nogle gange bedre at snakke med ens venner?*
Lulu, 6. klasse: *Fordi de ved måske, hvad man snakker om. Kender til det.*
Lasse, 6. klasse: *Det kan være, de kan forstå det bedre.*
Andrea, 6. klasse: *Og de er lidt mere i samme situation og sådan. Man kan fortælle dem næsten alt, uden at sådan siger; 'what the flip'.*
Interviewer: *Hvis nu en forælder gerne vil være god at snakke med, hvad skal en forælder så gøre?*
Andrea, 6. klasse: *Mere lytte end at (...) Altså man har to ører og én mund. Så lytte til problemerne.*

Børn oplever, at mor snakker følelser, og at far handler på dem

Flere børn og unge oplever, at det er forskelligt, hvad man taler med sin mor og far om. De oplever også, at det er forskelligt, hvordan forældrene reagerer, når børnene og de unge fortæller om noget, der er svært. Børnene fortæller, at mor snakker følelser, og far handler på dem. Det fortæller først Lulu og Andrea fra 6. klasse, efterfulgt af en flok piger fra 9.:

Lulu, 6. klasse: *Nogle gange er ens far ikke lige så interesseret og lytter ikke.*
Andrea, 6. klasse: *De er måske mere sådan; 'der er et problem, lad os finde løsningen på problemet'. Ikke; 'lad os lytte til problemet'. Hvor mor måske er lidt mere sådan blid og omsorgsfuld og tager sig tid til problemet og sådan noget.*

- Camilla, 9. klasse: *Jeg har sådan i hovedet, at mødre viser mere omsorg på en eller anden måde. Mens fædre, de er lidt mere sådan; 'op og stå, hvis man falder' eller sådan noget.*
- Solvei, 9. klasse: *Det er også det der med delingen mellem kønnene, ligesom de siger. At mødre kan man nemmere snakke om følelser med end far.*
- Camilla, 9. klasse: *Ja, ja. Man kan snakke følelser.*
- Frida, 9. klasse: *Ja, jeg føler også sådan, en mor, der kan man ligesom sådan græde på deres skulder, agtigt. Men med en far, så er det mere sådan, på en eller anden måde, fysisk at handle sine på følelser [...]*
- Eva, 9. klasse: *Jeg tror også, min mor, der snakker man om det, hvor med far, der bearbejder man det. Med mor, der snakker vi om det, og hvordan kan vi hjælpe dig videre og sådan. Hvor far, han griber måske bare lidt fat i det og siger; 'skal vi ikke tage ud og lave det her sammen?'*
- Camilla, 9. klasse: *Ja skal vi ikke lige tage ud og spille noget fodbold eller håndbold eller sådan noget.*

Når mor og far reagerer forskelligt på det, børn og unge fortæller, har det betydning for, hvem børnene vælger at tale med i forskellige situationer. Det fortæller først Sofie efterfulgt af Dennis og Sebastian, alle fra 9. klasse:

- Sofie, 9. klasse: *Hvis det er seriøst, så er det mor. Hvis det er noget stort, hvis man er kommet i problemer eller noget. Men hvis det bare er en lille ting, som man bare har lyst til at grine over, så er det far. Eller noget, man ikke har brug for skal tages særligt seriøst, eller at det hele skal evalueres, og at der skal findes en løsning på det.*
- Dennis, 9. klasse: *Jeg vil så også sige, at der er forskellige ting, der er nemme at tale om, med forskellige forældre. F.eks. sådan noget med piger vil jeg nok hellere tale med min far om, end med min mor.*
- Sebastian, 9. klasse: *Det vil jeg nok også.*
- Dennis, 9. klasse: *Og sådan noget med følelser og sådan noget, vil jeg egentligt nok tale mere med min mor om.*

- 93 pct. af 11-årige børn i Danmark oplever, at det er nemt at tale med deres mor om noget, der plager dem. 84 pct. oplever, at det er nemt at tale med far.
- Blandt 15-årige er det 86 pct. der oplever, at det er nemt at tale med mor. 73 pct. oplever, at det er nemt at tale med far.

Det viser tal fra VIVE²

KAPITEL 2

BØRN OG UNGE OM REGLER OG SELVSTÆNDIGHED

”Hvis mine forældre havde puttet mig i sådan en virkelig stram boks, så havde jeg nok prøvet at bryde ud af den”

Børn og unge forstår godt, at deres forældre laver regler for dem. Regler er et tegn på omsorg, og at deres forældre passer på dem. Men reglerne har stor betydning for børn og unges hverdag, og flere fortæller derfor, at de ønsker at være i dialog med forældrene om reglerne. De vil inddrages og anerkendes i de beslutninger, der træffes. Det fortæller Emmelie og Sebastian, begge fra 9. klasse:

Emmelie, 9. klasse: *Hvis min mor er sådan; 'okay, du skal senest være hjemme omkring her, men hvad tænker du?' Og så, at man ligesom er sammen om det. Så det ikke bare er; 'du skal være hjemme her', og så bare beslutter det.*

Sebastian, 9. klasse: *Det er vigtigt, at man kan have en dialog om tingene med sine forældre, fx om sengetider. Hvad man må og sådan noget.*

Anna fra 9. klasse er enig i, at det er vigtigt at være i dialog om reglerne. Hun fortæller, at reglerne bliver bedre, når de baseres på dialog og kompromis.

Anna, 9 klasse: *Altså at man har en samtale om det, og begge parter føler sig hørt. Og at man ikke bare er sådan; 'nu er det sådan her, fordi det er det, jeg synes'. Altså jeg synes i hvert fald, nogle af de regler, som jeg har derhjemme, de er blevet bedre af, at vi ligesom har sat os ned og haft en samtale. Altså sådan; 'jeg synes det her', 'jeg synes det her'. Så kan vi prøve sådan at gå på kompromis.*

Tre forældretyper

Den amerikanske socialpsykolog Diana Baumrind beskrev i 1966 tre typer af forældre med hver deres tilgang til opdragelse. Teorien har vist sig brugbar til fx at undersøge sammenhænge mellem forældretyper og børns udvikling i livet. De tre forældretyper er:

- *Den autoritative forældretype* er kærlig, involverende og har et tæt forhold til sit barn. Den autoritative forælder påtager sig samtidig rollen som autoritet og fastsætter med rationelle argumenter tydelige regler og rammer for barnet. Den autoritative forælder er stringent og fastholdende i sine krav, men anerkender barnets interesser, og opfordrer barnet til at argumentere for sine ønsker.
- *Den autoritære forældretype* har fokus på kontrol, regler og lydighed. Forholdet til barnet er hierarkisk og følelsesmæssigt distanceret. Regler og rammer behøver ikke rationelle argumenter. Opdragelsen legitimeres gennem tradition, religion eller blot ved forælderenes rolle som autoritet. Regler og ordre behøver ikke begrundelser, og typisk anvendes sanktioner og straf for at gennemtvinge beslutninger.
- *Den eftergivende forældretype* har et følelsesmæssigt tæt, ligeværdigt og venskabeligt forhold til sit barn. Opdragelsen følger barnets impulser, ønsker og handlinger. Barnet får i høj grad lov til at regulere sig selv uden krav om lydighed, og der er få eksplicitte regler i familien.^{3,4}

Når forældre ikke lytter til børns og unges argumenter

Fordi det er vigtigt at være i dialog om reglerne, er der flere børn og unge, der fortæller, at det er frustrerende, hvis deres forældre ikke lytter til de argumenter, de kommer med. Jesper fra 9. klasse fortæller, hvilke konsekvenser det kan have, når forældrene ikke lytter til og anerkender hans argumenter:

“NÅR MAN KOMMER MED ET GODT ARGUMENT OM, AT DET FAKTISK KUNNE GIVE MENING, SÅ VIRKER DET LIDT SOM OM; ‘OKAY, VI KAN IKKE GØRE NOGET HER, VI BLIVER BARE NØDT TIL AT SIGE, AT VI HAR RET’. ALTSÅ BARE SÅDAN; ‘VI HAR RET, LIGE MEGET HVAD. HELE DEN DISKUSSION, BARE KAST DEN I SKRALDESPANDEN, OG VI HAR RET’. DET ER BARE SÅDAN LIDT, DEN BLIVER LOSSET I HOVEDET EN GANG IMELLEM. DET KAN NOGLE GANGE VÆRE LIDT IRRITERENDE. OGSÅ FORDI, SÅ FØLER MAN IKKE RIGTIGT, AT MAN ER SÅ STOR LÆNGERE. SÅ FØLER MAN EGENTLIGT, AT MAN ER RIMELIG LILLE, FORDI MAN IKKE RIGTIG FÅR LOV TIL AT GIVE SINE MENING TIL SINE FORÆLDRE, OG DE RENT FAKTISK HØRER PÅ, HVAD MAN HAR AT SIGE”.

(JESPER, 9. KLASSE)

Udover at børn og unge vil inddrages i reglerne, fortæller flere, at reglerne skal være meningsfulde, og at forældrene skal kunne argumentere for de regler, de laver. Det er træls, når forældrene ikke forklarer reglerne, og når de udelukkende legitimeres gennem forælderens rolle som autoritet. Det fortæller Florentine og Nicoline fra 6. klasse:

Florentine, 6. klasse: *Når jeg spørger; 'hvorfor må jeg ikke det?', så er mine forældre bare tit sådan; 'fordi jeg siger det. Vi er dine forældre, jeg er din mor, det bestemmer jeg'.*

Nicoline, 6. klasse: *Ja, måske hvis de forklarede det mere, ville vi forstå det.*

Florentine, 6. klasse: *Ja, de siger ikke rigtigt nogen grund, de siger bare; 'det er fordi, jeg er din mor, og jeg bestemmer over dig, så lev med det'.*

Nicoline, 6. klasse: *Nå okay, tak mor.*

I Diana Baumrinds teori om forældrestile beskrives den autoritære opdragelsesmetode som værende præget af kontrol, regler og lydighed, uden inddragelse af børns synspunkter. Det bliver ikke set som nødvendigt at begrunde de regler, forælderen laver for børnene. Legitimiteten kan hentes i forælderens rolle som autoritet.⁴ Det er den autoritære legitimitet, der ses udspillet i citaterne ovenfor, hvor reglerne ikke begrundes, men legitimeres i det faktum, at forældrene siger det. Ifølge Florentine og Nicoline kan det gøre, at de i mindre grad forstår reglerne, mens det ifølge Jesper har den effekt, at han føler sig lille.

Børn og unge får frihed, når de overholder regler

Udover at børn og unge vil have indflydelse på reglerne, fortæller flere, særligt unge fra 9. klasse, at tillid er vigtigt for at få bedre regler og mere frihed. Når forældre stoler på én, får man lov at gøre flere ting. Det fortæller Rosa fra 9. klasse:

Rosa, 9. klasse: *Jeg synes, at i en familie, der skal man stole meget på hinanden. For hvis man skal have lov til noget, skal man også have sine forældre til at stole på én [...] Mine forældre, de stoler rigtig meget på mig. Og derfor så kan jeg mange ting. Altså jeg kan drikke lige så meget, jeg har lyst til, og de stoler på, at jeg ikke drikker for meget. Og jeg kan cykle, hvor jeg har lyst til, og jeg er sådan meget fri. Jeg må det, jeg har lyst til. Men de skal bare være i stand til at stole på mig.*

Som Rosa fortæller, er det vigtigt med tillid, fordi det giver frihed. Tillid er dog samtidig noget, man skal gøre sig fortjent til. Det fortæller Dennis og Sebastian fra 9. klasse. For dem er det vigtigt at overholde reglerne, fordi det giver tillid fra forældrene og dermed mere frihed:

Dennis, 9.klasse: *Hvis de siger, at du skal være hjemme kl. 22, og de ikke gider at give sig, så sur røv. Det må du lige gøre et par gange. Få deres tillid, og så kan det være, de giver sig endnu mere. Fordi nu har de set; 'okay, han overholder det faktisk. Så giver vi ham noget mere' [...] Det er bare noget, der skal bygges over tid, og især med handlinger [...]*

- Sebastian, 9. klasse: *Hvis du aftaler, at du må drikke fire genstande, men så kommer hjem og ikke kan gå ind ad døren, så kan de nok godt regne ud, at du har drukket mere end det, og så får du måske ikke lov til det en anden gang [...]*
- Dennis, 9. klasse: *Jeg plejer at se på det som en investering. De første par gange; 'okay, jeg må drikke tre genstande. De andre jeg er sammen med må drikke en halv liter vodka. Nå, hvis jeg gør det i et halvt år, så får jeg måske lov til at drikke fem. Og hvis jeg så gør det i et halvt år mere, så er jeg også et år ældre, så kan det være, at jeg får lov til at drikke 6-7'. Så ligesom en investering, man må bide i det sure æble.*

Friheden forsvinder, når reglerne brydes

Tillid kan oparbejdes ved at overholde de regler, forældrene laver. Men den kan samtidig forsvinde, hvis man ikke overholder reglerne. Flere unge fortæller, at de til stadighed er nødt til at bevise ansvarlighed overfor deres forældre. Her er det Esther fra 9. klasse:

- Esther, 9. klasse: *Det der med at de godt vil have, at jeg lidt skal bevise overfor dem, at jeg godt kan. Og på den måde så irriterer det mig lidt, for jeg har jo bevist overfor dem mange gange før. Men de vil stadig godt have, at jeg beviser overfor dem, at jeg godt kan, og at jeg godt kan styre det.*

Esther er irriteret over, at hun føler, hun konstant er nødt til at bevise sin ansvarlighed over for sine forældre. Jesper oplever, at hans forældre holder regnskab i forhold til hans ansvarlighed. Og hvis han fejler og ikke lever op til reglerne, så er konsekvensen, at forældrene indskrænker hans frihed:

- Jesper, 9. klasse: *Der skal meget lidt til, før de (...) Det kan være, at man har gjort noget, hvor de har været rigtigt højt op på den der fornuftigheds-skala, hvor de bare tænkte; 'okay, han kan godt holde styr på alt muligt'. Men så, så snart man laver en eller anden fejl, så går det bare ned, og så er man på base et igen. Fordi de ligesom bare skal have en undskyldning for, at man ryger helt ned igen. Der går ikke særligt lang tid, før man bare flyver ned [...] Jeg tror bare, at de sidder lidt og tænker; 'nå, men så havde jeg jo ret. De kunne jo ikke holde til det. Nå, men så må du ned igen, så holder vi dig der'. Og det der, bare at man kommer til at gøre en lille ting, det får bare én til at ryge helt ned. Og så tænker de bare; 'okay, vi havde ret. Så vi har bare ret'.*

Frihed begrænses via overvågning på telefonen

En meget konkret måde at indskrænke børn og unges frihed på er ved at overvåge dem via telefonen. Det er der i hvert fald flere, der fortæller. Pointen er, at børn og unge føler deres frihed begrænset, når de bliver overvåget via telefonen. Det fortæller Gustav efterfulgt af Tobias, begge fra 9. klasse:

Gustav, 9 klasse: *Mine forældre har noget, der hedder 'find' på min telefon, så de kan se, hvor jeg er hele tiden. Så jeg får ikke sådan noget privatliv i forhold til det [...] Det synes jeg er træls [...] Fordi man skal også som barn have lov til at lave nogle ting, som ens forældre ikke finder ud af. Og opleve noget.*

Tobias, 9. klasse: *Det er irriterende, at hun meget gerne vil have, at vi deler vores lokation næsten hele tiden, så hun ved, hvor vi er [...]. Man føler lidt, at man ikke har så meget frihed til at gøre, hvad man har lyst til.*

Også børn i 6. klasse kender til det med, at forældrene overvåger dem via telefonen. Og som vi skal se i citatet med Pelle og Alma, kan det både være, når forældrene tracker, hvor de befinder sig, men også at de har adgang til deres sociale medier og kan bestemme hvilke apps, de kan installere:

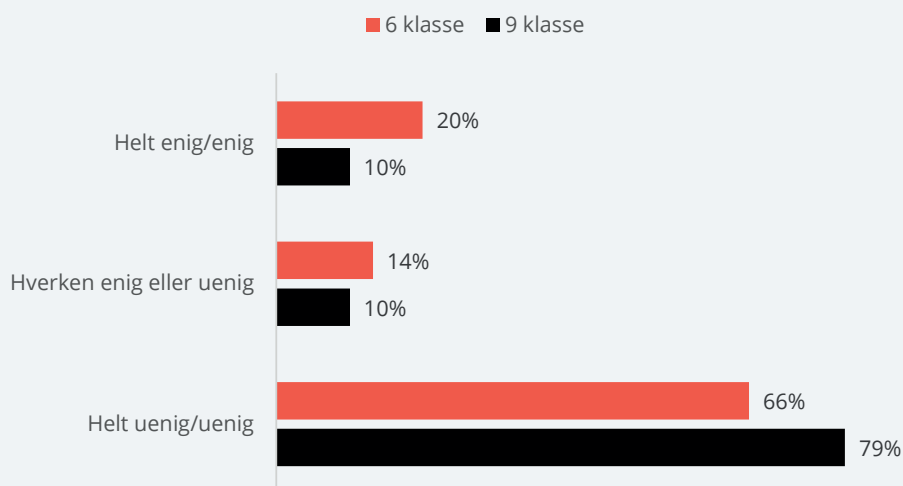
Pelle, 6. klasse: *For eksempel min telefon, den styrer min mor, og min tablet. Alt hvad jeg kan installere, alt hvad jeg laver på den. Og hvor jeg er henne hele tiden.*

Alma, 6. klasse: *Det har jeg også. Mine forældre har også min lokation på 'Find My iPhone' hele tiden, så de ved, hvor jeg er. De har koder til alle mine ting, så de er inde på min Snapchat, min Instagram, min Facebook, min TikTok. Alt er de inde på hele tiden, for at holde øje med mig. Og det synes jeg er meget overbeskyttende [...] Jeg synes også godt, at det kan føles for meget. Som om jeg ikke har et privatliv længere på de sociale medier [...] Det er for meget af mit privatliv, der bliver taget i deres hænder, synes jeg. Sådan at man ikke føler, at man kan holde det for sig selv alt sammen. Og det synes jeg er irriterende.*

En femtedel af børn i 6. klasse føler sig overvåget af deres forældre via telefonen

En femtedel af børn i 6. klasse er enige i, at de føler sig overvåget af deres forældre via deres telefon, fx fordi de kan se, hvor de er, eller hvilke apps de bruger. I 9. klasse gælder det for hver tiende. 66 pct. af børnene i 6. klasse er uenige i, at de føler sig overvåget, mens det gælder for 79 pct. i 9. klasse.

Figur 4. Andel af elever der føler sig overvåget af deres forældre via deres telefon

Panelundersøgelse fra Børns Vilkår fra foråret 2023 blandt 1.568 elever i 6. og 9. klasse. Figuren viser besvarelser på spørgsmålet: 'Jeg føler mig overvåget af mine forældre via min telefon (fx fordi de kan se, hvor jeg er, eller hvilke apps jeg bruger), fordelt på klassetrin. Der er signifikant forskel blandt børn i hhv. 6. og 9. klasse. For yderligere oplysninger se afsnittet Metode.

Unge ønsker rammer og selvstændighed

Det er alment anerkendt, at der sker en udvikling fra barndom til ungdom, hvor unge bliver mere og mere selvstændige i forhold til deres forældre. Tidligere undersøgelser har vist, at det ofte er forskelligt, hvornår børn og forældre mener, denne selvstændighed skal føres ud i livet. Det gælder fx, når det kommer til regler om alkohol, og om hvornår den unge skal være hjemme om aftenen.⁵

Flere unge fortæller, at tillid er vigtig for deres frihed. Men flere fortæller samtidig, at de ikke ønsker fuldstændig frihed. Det er en balancegang, hvor forældre skaber rammer, men også giver frihed og råderum til, at den unge kan udvikle sin selvstændighed. Her er det Daniel fra 9. klasse:

Daniel, 9. klasse: *De skal stadig opdrage. Det synes jeg, de skal. Men de skal også passe på, at de ikke opdrager for meget [...] Fordi nu er man jo blevet nærmest voksen, så man skal jo selv have sin egen fornuft.*

Ifølge de unge er det vigtigt, at spillerummet udvides, men at der samtidig er en ramme at agere indenfor. Det fortæller Kasper og Laura fra 9. klasse:

Kasper, 9. klasse: *Altså, det skal jo ikke være sådan, at du bare har 100 procent frie rammer. Det skal jo ikke være sådan, at du må komme hjem klokken tre om natten, og så skal du i skole klokken otte næste morgen [...] Det er jo deres ansvar at holde styr på os, men de skal stadig give os lidt frie rammer. Det kan ikke være sådan, at de lukker os inde i en boble fyldt med puder. Det skal være sådan, at der også er noget frirum til os, men stadigvæk at man (...).*

Laura, 9. klasse: *Kan teste sine egne grænser af og finde sine egne grænser.*

Selvstændighed handler altså om, at der bliver skabt rum til at teste grænser, men at forældrene stadig har det overordnede ansvar. Samtidig handler det om råderum til selv at disponere sin tid og lære at tage ansvar for sig selv. Det fortæller Kristian fra 9. klasse:

Kristian, 9. klasse: *Jeg synes, det er vigtigt for eksempel selv at bestemme, hvornår du skal lave lektier. Fordi så lærer du lidt selv, også når du bliver voksen og kommer ud på arbejdsmarkedet, så lærer du lidt selv, at der er konsekvenser, hvis du ikke laver dit arbejde. Og når du er voksen, så kommer du højst sandsynligt ikke til at have dine forældre, der sidder og siger; 'klokken seks, der skal du lave lektier'. Så det synes jeg er en af de ting, der er vigtige at lære at skulle styre.*

Selvstændighed har identitetsmæssig betydning

Unge fortæller, at selvstændighed giver mere frihed til at leve det liv, de ønsker. De kan komme senere hjem om aftenen og selv bestemme, hvornår de laver lektier. Ansvar og selvstændighed har dog også en mere identitetsmæssig betydning for de unge. Det gør, at de unge føler sig større og bliver til den, de er. Det fortæller Tobias og Alba, begge fra 9. klasse:

Tobias, 9. klasse: *Jeg tænker, det er bedre for ens forældre at komme med opfordringer, end det er for dem at bestemme, hvad man skal gøre [...] Fordi så ødelægger det lidt den mulighed, man har for at være sig selv, hvilket jeg synes er meget vigtigt, fordi hvis man ikke er sig selv, hvem er man så? Så det er sådan lidt, hvis ens forældre bestemmer, hvad man skal gøre i de fleste sammenhænge, så bliver man bare præcis som sine forældre.*

Alba, 9. klasse: *De prøver at give mig ansvar [...] Jeg synes, det er meget rart, fordi så føler jeg ikke, at de ser mig som en eller anden lille pige mere [...] så føler jeg mig lidt mere sådan selvstændig og lidt mere voksen.*

Børn og unge bryder med strikse regler, de ikke forstår

En dansk ph.d.-afhandling har vist, at unge med autoritære forældre i højere grad har drukket sig fulde, røget hash og pjækket fra skole.⁶ Symptomatisk herfor fortæller flere børn og unge, at det er lettere at bryde med regler, hvis de er meget strikse. Her Frida og Marius fra 9. klasse:

Frida, 9. klasse: *De unge, der har rigtig, rigtig mange strikse regler, de får bare mere lyst til at bryde dem. Så det der med, når man har rigtig mange regler, det er ikke altid en fordel. Fordi den dag i dag får man bare rigtig meget lyst til at bryde dem, også i forhold til gruppepres. Fordi man har det der pres, og så får man bare lidt mere lyst til at blive en bølle, der bare ikke følger reglerne.*

Marius, 9. klasse: *Hvis mine forældre havde puttet mig i sådan en virkelig stram boks, så havde jeg nok prøvet at bryde ud af den. Altså du ved, alligevel gøre de dumme ting, som de siger, jeg ikke skal.*

Dennis fortæller også, at man også kan få mere lyst til at bryde med reglerne, hvis man ikke forstår dem:

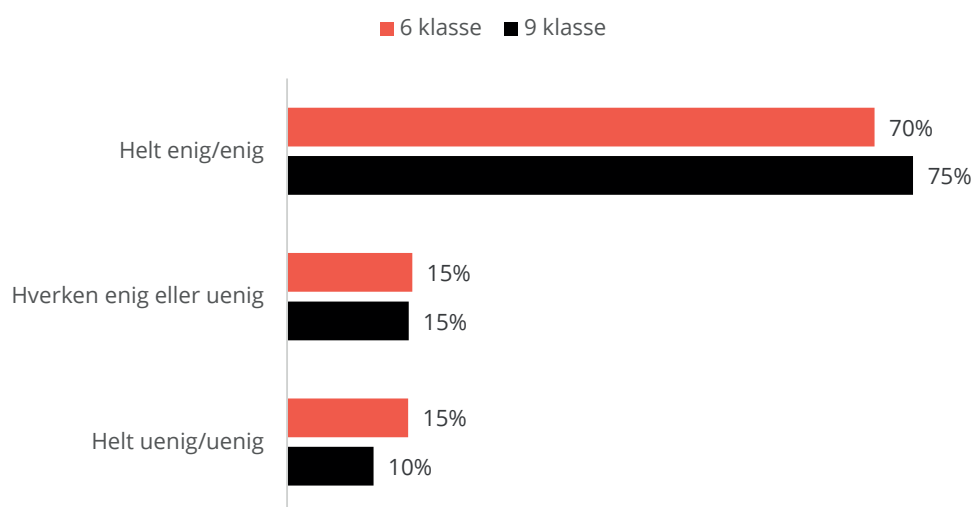
Dennis, 9. klasse: *Hvis du selv kan se, hvor det kommer fra, hvad deres pointe er og sådan noget, så er det også sværere at bryde reglerne. Fordi det er noget, du egentligt også sagtens synes er fair. Så er det sværere at bryde reglerne, end hvis det er noget, du slet ikke kan se.*

De fleste er enige i, at de regler, de har derhjemme, er rimelige

De fleste børn og unge i 6. og 9. klasse er enige i, at de regler, de har derhjemme, er rimelige. Det gælder for 70 pct. i 6. og 75. pct. i 9. klasse. Modsat er der 15 pct. i 6. og 10 pct. i 9. klasse, der er uenige i, at reglerne er rimelige.

Figur 5. Andel af elever, der oplever, reglerne derhjemme er rimelige

Panelundersøgelse fra Børns Vilkår fra foråret 2023 blandt 1.568 elever i 6. og 9. klasse. Figuren viser besvarelser på spørgsmålet: 'De regler, jeg har derhjemme, er rimelige/fair (fx regler om skærmtid og om, hvornår jeg skal være hjemme om aftenen)', fordelt på klassetrin. Der er signifikant forskel blandt børn i hhv. 6. og 9. klasse. For yderligere oplysninger se afsnittet Metode.

Hvordan opdrager forældre i Danmark deres børn?

En ph.d.-afhandling fra 2014 har undersøgt forskellige forældrestile og deres konsekvenser for 15-årige unge i Danmark. Afhandlingen finder følgende:

- 29 pct. af forældre kan karakteriseres som autoritative. Det betyder, at de har et tæt forhold til deres børn og er involveret i børnenes hverdagsliv. Samtidig har de klare regler og krav i forhold til opførsel og pligter.
- 39 pct. af forældre kan karakteriseres som venskabelige eller eftergivende. De har et tæt forhold til børnene og en høj grad af involvering. Men de har få eksplicitte regler.
- 32 pct. af forældre kan karakteriseres som autoritære-distancerede. Deres forhold til børnene er følelsesmæssigt mere distanceret, og de bruger i højere grad skældud og straf i opdragelsen.

Undersøgelsen finder, at der er sammenhæng mellem opdragelsesstil og 15-åriges adfærd. 20 pct. af 15-årige med autoritære forældre har prøvet at ryge hash. Det gælder for 5 pct. med autoritative forældre. Samtidig er der 40 pct. af 15-årige med autoritære forældre, der har pjækket mindst én gang indenfor det seneste år. Det gælder for 23 pct. med autoritative forældre. Børn af venskabelige eller eftergivende forældre befinder sig imellem de to.^{4,6}

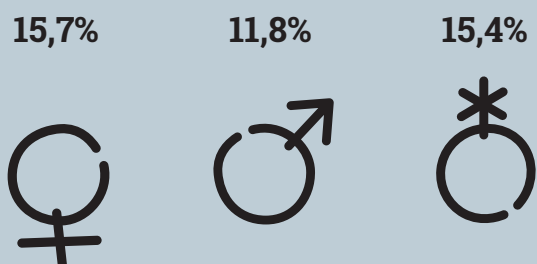
Forholdet mellem barn og forældre er det hyppigste emne på BørneTelefonen og HØRT

I 2020 blev forholdet mellem barn og forældre for første gang nogensinde det hyppigste emne på BørneTelefonen. Og det skyldes ikke kun coronanedlukninger. Udviklingen er nemlig fortsat, og forholdet mellem barn og forældre er i 2023 stadig det hyppigste emne.

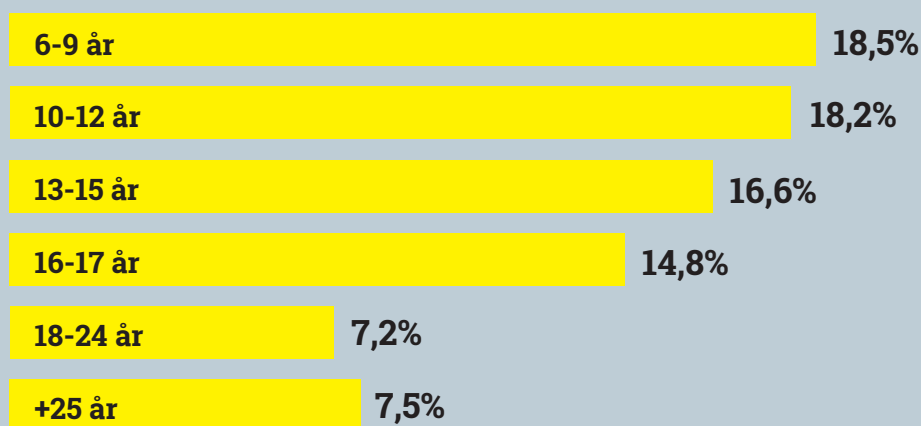
8.100

Samtaler på BørneTelefonen og HØRT i 2022 handlede om forholdet mellem barn og forældre. Det svarer til 14,9 pct. af alle samtaler.

Flest blandt pigerne og børn med anden kønsidentitet henvender sig om forholdet mellem barn og forældre

Figur 6. Samtaler om forholdet mellem barn og forældre på BørneTelefonen og HØRT fylder mest blandt de yngste

Så stor en andel af samtalerne på forskellige alderstrin handlede om forholdet mellem barn og forældre i 2022.

En fjerdedel af samtalerne giver anledning til bekymring om omsorgssvigt

I omkring en fjerdedel af de samtaler, der handler om forholdet mellem børn og forældre i 2022, angiver rådgiveren, at de er bekymrede for, at børnene er udsat for omsorgssvigt.ⁱⁱⁱ Her kan samtalerne fx handle om seksuelle overgreb, psykisk eller fysisk vold:

**MIN MOR RÅBER OG SKRIGER AF MIG HELE TIDEN OG SIGER
AT HUN HAR FÅET NOK AF MIG, OG AT DET ER MIG SOM SKABER
ALLE PROBLEMERNE HERHJEMME.**

PIGE, 13 ÅR TIL BØRNETELEFONENS BREVKASSE

Tre fjerdedele af samtalerne giver ikke bekymring om omsorgssvigt. Samtalerne er meget forskellige, men i en kvalitativ analyse på baggrund af 500 breve fra BørneTelefonens brevkasse fremgår det, at flere af rapportens temaer går igen på BørneTelefonen. Samtalerne handler fx om, at børnene ikke føler sig set og taget alvorligt, eller at de ikke synes, de kan inddrage deres forældre i deres problemer:

**JEG HAR DET SVÆRT I SKOLEN HER FOR TIDEN.
MIN LÆRER ER IKKE VILDT GODE, OG DET GØR DET IKKE NEMMERE.
JEG HAR LÆNGE HAFT SVÆRT MED AT SNAKKE MED MIN MOR OG FAR
OM HVORDAN JEG ENLIGT HAR DET, FORDI DE IKKE FORSTÅR MIG.
SÅ JEG FORTALTE MIN MOR AT JEG IKKE FØLTE JEG KUNNE SNAKKE
MED DEM OM TINGENE HUN SIGER TIL MIG JEG SAGTENS KAN DET.
JEG ÅBNER MIG ENDELIGT OP OMKRING MIN SKOLE OG
DET SKIFT JEG GERNE VIL TAGE MEN HUN STØTTER MIG IKKE I DET.**

PIGE, 14 ÅR TIL BØRNETELEFONENS BREVKASSE

KAPITEL 3

BØRN OG UNGE OM FÆLLESSKABER OG REGLER

”Det fatter hun bare ikke rigtigt, at man kan være social på den måde”

De fleste børn og unge er glade for at tale med deres forældre. Men forældre kan samtidig være forudindtagede og skabe regler, som børnene ikke forstår. Nu zoomer vi ind på noget, som har særlig betydning for børn og unge, nemlig deres fællesskaber. En del børn og unge oplever nemlig, at forældrene har svært ved at forstå deres fællesskaber, og at de laver regler, som kan spænde ben og begrænse deres adgang til forskellige fællesskaber.

Flere fortæller, at forældre ikke forstår deres sociale liv og fællesskaber. Det kan være, forældrene har bestemte forventninger til, hvor meget børn og unge skal være sammen med deres venner. Det kan også være, forældrene har en holdning til, hvordan de er sammen med deres venner. Eller at de voksne har svært ved at forstå de dynamikker, der præger børn og unges fællesskaber.

Laura er et eksempel. Hun fortæller, at hendes forældre har et stort socialt behov, og at de derfor ikke forstår, når hun gerne vil være alene:

Laura, 9. klasse: *Tit og ofte kan jeg godt lide at være alene og ikke sammen med mine venner og sådan noget. Og mine forældre, de er meget sådan det modsatte. De elsker at være sammen med folk hele tiden. Så nogle gange har de lidt svært ved at respektere, at jeg gerne vil være alene.*

Nogle forældre forstår ikke, at det sociale liv foregår online

At Lauras forældre ikke altid forstår, at hun gerne vil være alene, læner sig op ad en anden pointe fra mange børn og unge. Det er nemlig sådan, at dele af børn og unges sociale liv foregår online, og derfor er børn ofte sociale med deres venner, uden at de er fysisk sammen.²⁷ Og det kan forældre tilsyneladende ikke altid forstå. Her er det Julie fra 9. klasse:

Julie, 9. klasse: *Min mor er i hvert fald sådan; 'ej, skal du ikke ud at lave noget?' Og jeg er sådan; 'jeg har lavet noget'. Du ved, det er ikke fordi jeg bare sidder alene og ikke har nogle venner, øgtigt. Men nogle gange er man sådan fucking træt og vil gerne hjem. Og så skriver man med sine venner eller ringer eller et eller andet. Og det fatter hun bare ikke rigtigt, at man sådan kan være social på den måde.*

August fra 6. klasse fortæller, at han og hans forældre har forskellige opfattelser af, hvornår man er social. Selvom August medgiver, at man måske er mere social, når man er sammen fysisk, mener han også, man kan være social online:

August, 6. klasse: *Hvis jeg spiller online med mine venner, hvor vi ikke er sammen, så spørger de tit; 'hvorfor tager du ikke ud og er sammen med dem?' Hvor jeg tror, vi har meget forskellige opfattelser af, hvordan man er social, og hvor meget social man er, hvis det er online. Der tror mine forældre, at man er meget mere social, hvis man ikke er online. Og jeg synes måske også, man er mere social, hvis man er sammen rigtigt, men jeg synes også, man er meget social, hvis man er sammen online.*

Flere børn og unge taler om digitale generationsforskelle. At være barn og ung i dag er meget anderledes, end da deres forældre var børn. Skærmene er en stor del af denne forskel, og det er der flere børn der oplever, forældre ikke forstår. Her er det Oliver fra 6. klasse:

Oliver, 6. klasse: *Min far lever stadigvæk i stenalderen. For eksempel, hvis jeg nu kommer hjem og siger; 'jeg sidder lige og spiller lidt'. 'Du har kun en halv time', eller 'du skal ud at finde nogle venner eller lege ude'. Og det er bare ikke det, jeg har lyst til. Jeg har prøvet at forklare, at 80 procent af venner, det sker online, i stedet for udenfor.*

Børn og unge er mindre fysisk sammen end tidligere

- I 2009 var 72 pct. af 11-årige drenge sammen med deres venner fysisk flere gange om ugen. I 2021 var tallet faldet til 40 pct.
- I 2009 var 71 pct. af 11-årige piger sammen med deres venner fysisk flere gange om ugen. I 2021 var tallet faldet til 60 pct.
- I 2009 var 63 pct. af 15-årige drenge sammen med deres venner fysisk flere gange om ugen. I 2021 var tallet faldet til 38 pct.
- I 2009 var 63 pct. af 15-årige piger sammen med deres venner fysisk flere gange om ugen. I 2021 var tallet faldet til 50 pct.

Det viser tal fra VIVE²

Børn og unge bruger mere tid online

- I 2021 brugte 25 pct. af 11-årige børn i Danmark mere end 4 timer om dagen på computer, tv, YouTube eller iPad. I 2017 var tallet 8 pct.
- I 2021 brugte 58 pct. af 15-årige børn i Danmark mere end 4 timer om dagen på computer, tv, YouTube eller iPad. I 2017 var tallet 19 pct.

Det viser tal fra VIVE⁸

Unge foretrækker fysisk samvær

- 77 pct. af unge mellem 16 og 29 år vil hellere være sammen med deres venner i virkeligheden end virtuelt.

Det viser tal fra Dansk Ungdoms Fællesråd⁹

Nogle forældre forstår ikke fællesskabets dynamikker

En ting er forældre, der ikke forstår, at det sociale liv foregår online. Noget andet er de dynamikker, der præger børn og unges fysiske fællesskaber. Det er der nemlig også flere børn, der oplever, at forældre kan have svært ved at forstå. Helt konkret fortæller flere unge, særligt fra 9. klasse, at ungdomslivet kan være præget af modsatrettede forventninger fra venner og forældre. Det kan fx være i forhold til, hvornår man skal komme hjem om aftenen, og hvilke venner man må være sammen med. Nina fortæller om det gruppepres, der kan være blandt unge, som forældre kan have svært ved at forstå:

Nina, 9. klasse:

For di man kan få et gruppepres af sine venner, når man ikke dukker op. Sådan; 'ej, du er også bare kedelig', og det kan forældrene have svært ved at forstå. Og derfor kan man godt ende ud i et skænderi, hvor man er sådan; 'ej, men jeg vil det her', og så kan der godt opstå skænderier. Fordi man ligesom får noget fra den her side, men den her side tillader ikke, at man må komme over på den her [...] Så lige der kan det godt være svært at forstå det. Hvor man efter, hvis man tænker over det, forstår godt realiteten i den her regel. At det er for mit eget bedste, at forældre har sat den her regel.

En undersøgelse fra Trygfonden og Kræftens Bekæmpelse fra 2021 har vist, at over halvdelen af unge mellem 15 og 20 år har oplevet, at deres venner har forsøgt at få dem til at drikke mere alkohol, end de havde lyst til.¹⁰ Det er der også flere af de unge, vi har talt med, der fortæller om. Camma, Arendse og Frida fra 9. klasse oplever, at forældre kan have svært ved at forstå, at man som ung kan bukke under for presset. De fortæller samtidig, at alkohol kan udelukke fra fællesskabet:

- Camma, 9. klasse: *Nu til dags, hvis der sidder én i vennegruppen og ikke drikker til en fest, så skal han eller hun presses til det [...]*
- Arendse, 9. klasse: *Og det tror jeg, der er mange forældre, der ikke forstår.*
- Camma, 9. klasse: *Ja, fordi hvis man er forælder til det barn, som ikke drikker og siger; 'du må ikke drikke', så tror jeg, det er svært for forældrene at forstå, hvorfor de så blev nødt til at gøre det, hvis de kom til at gøre det. Så tror jeg, det er svært for forældrene at forstå, hvorfor de gjorde det [...]*
- Arendse, 9. klasse: *Jeg tror også bare hurtigt, man kan komme til at udelukke andre, fordi de ikke er sådan. Hvis de har en forælder, der siger, de ikke må drikke, så drikker barnet jo selvfølgelig ikke. Og så, vi andre, som sidder der, vi ude lukker jo bare den person, som ikke drikker. Og så drikker de andre, og det gør jo også, at den ene person føler sig udenfor.*
- Frida, 9. klasse: *Ja, eller hvis der er en eller anden, der holder fest, og så får man at vide, at man ikke må tage derhen, fordi forældrene er imod det. Så er man ligesom den eneste, der ikke er der, og så bliver man jo også lukket ud af fællesskabet.*
- Camma, 9. klasse: *Så ved man bare næste dag, når man kommer i skole, så bliver man udspurgt; 'hvorfor var du der ikke? Og hvorfor gik du ikke bare imod dine forældre og sådan?'*
- Arendse, 9. klasse: *Og så bliver man virkelig set ned på.*

- 57 pct. af 15-20-årige har én eller flere gange oplevet, at deres venner har forsøgt at få dem til at drikke mere alkohol, end de havde lyst til.
- 22 pct. af 15-20-årige drikker nogle gange eller ofte mere alkohol, end de har lyst til, fordi de føler, at det forventes.

Det viser tal fra Kræftens Bekæmpelse og Trygfonden¹⁰

Regler kan spænde ben for børns og unges fællesskaber

Børns Vilkår har tidligere fundet, at børn og unge ofte kæmper for at passe ind i fællesskabet, og at der er mange normer og forventninger, de oplever at skulle leve op til for at passe ind.¹¹ Men det er tilsyneladende ikke kun normer og forventninger, der kan spænde ben for en plads i fællesskabet. Det samme kan de regler, forældre laver for deres børn. Og det gælder både regler i forhold til de digitale og fysiske fællesskaber.

Flere børn og unge fortæller, at regler for onlineliv kan spænde ben for en plads i fællesskabet. Man kan føle sig udenfor, hvis man ikke må være aktiv på de sociale medier, hvor vennerne er. Det kan fx ske, hvis der er aktivitet i en gruppechat om aftenen, hvor man ikke selv må være på skærm. Det fortæller først Anna og dernæst Mathilde, begge fra 9. klasse:

Anna, 9. klasse: *Der er også mange forældre, som laver sådan der skærmtid og tager børns telefoner fra dem og sådan noget. Og det kan så lede til noget, at man føler sig lidt uden for fællesskabet. Hvis nu for eksempel der foregår det her inde på en eller anden gruppechat klokken elleve om aftenen, men der har ens forældre taget ens mobil fra én.*

Mathilde, 9. klasse: *Jeg synes, det påvirkede mig meget, da jeg havde det der skærmtid, hvor min telefon blev lukket ned klokken ti om aftenen [...] Og det var en periode, hvor jeg skrev rigtig meget med min vennegruppe, som var nogle internet-venner, jeg har. Så hver morgen, så vågnede jeg bare op til de her (...) havde fået alle mulige interne jokes. Alt muligt fedt, som jeg så ikke kunne være med i. Det prøvede jeg at sige, men der forstod hun [moren] mig ikke.*

Regler kan altså spænde ben for fællesskaber online. Men flere børn og unge fortæller også, at regler kan spænde ben for fysiske fællesskaber. Her handler det om, at man ikke må det samme som vennerne. Igen kan regler om alkoholindtag have stor betydning. Det fortæller Anna fra 9. klasse:

"DET DER MED HVOR MEGET MAN MÅ DRIKKE, HVIS MAN NU ER TIL FEST. HVIS MAN NU KUN MÅ DRIKKE MEGET LIDT, OG ALLE ANDRE DRIKKER VILDT MEGET, OG SÅ ER MAN SÅDAN LIDT, ALTSÅ SÅDAN DER; 'HVAD SKAL JEG GØRE I DEN HER SITUATION? SKAL JEG LYTTE TIL MIN FORÆLDRE, ELLER SKAL JEG PRØVE AT VÆRE LIDT MERE EN DEL AF FÆLLESSKABET'"

(ANNA, 9. KLASSE)

Det kan også handle om, at man ikke får lov til at deltage i de arrangementer, man gerne vil. Her er det Leia og Nina fra 9. klasse:

Leia, 9. klasse: *Hvis dine venner fx tager ud og hygger sig i en andens hus, og du ikke får lov. Sådan nogle begrænsninger, hvor ens vennegruppe kan tage ud for at hygge sig, og du ikke får lov til at gå med. Og du så skal høre på, hvad de har lavet, og hvor sjovt de har haft det. Sådan nogle ting.*

Nina, 9.klasse: *Og de begrænsninger kan også være med til, at barnet begynder at lave ting skjult, uden at forældrene ved det. Fordi man føler, at man ser sine venner gøre det, så vil jeg også. Men man får ikke lov, og så gør man det, uden at ens forældre ved det. Og det er lidt værre, end at forældrene ved det, vil jeg mene.*

Det kan også handle om, at man ikke må være ude lige så længe som andre. Her er det David fra 6. klasse:

David, 6. klasse: *Hvis der er nogle andre, der må være længere oppe eller være ude lidt længere, og man ikke selv må være ude så længe. Så kan man også godt blive lidt irriteret og sige; 'de andre må være ude så længe, så hvorfor må jeg ikke det?' [...] Så kan man tale om det. Og så kan det være, at man kan ændre det lidt. Og så finder man lidt ud af det.*

- 16 pct. af elever i 5. klasse er ikke med i klassens digitale grupper. I 8. klasse gælder det for 5 pct. af eleverne. Elever, der ufrivilligt står uden for klassens digitale fællesskab, føler sig i højere grad ensomme og trives dårligere.
- Halvdelen af elever i 8. klasse har ingen regler derhjemme for, hvad de må online. I 5. klasse gælder det for hver femte elev.
- Halvdelen af elever i 5. og 8. klasse svarer, at deres forældre i høj eller nogen grad interesserer sig for, hvad de laver, når de er online.

Det viser tal fra Børns Vilkår og Trygfonden⁷

Metode

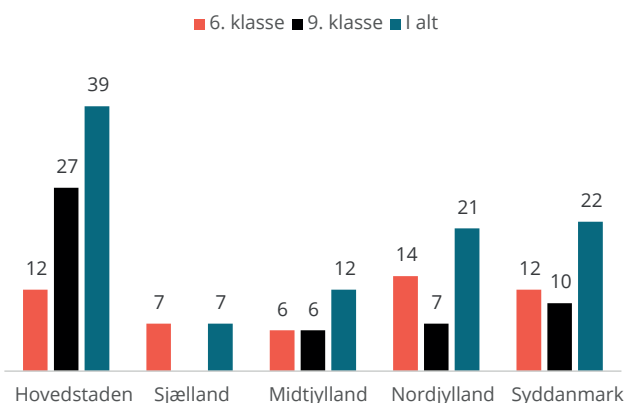
Interviews og rekruttering

Vi har interviewet 101 børn og unge i 6. og 9. klasse fordelt på skoler i hele Danmark. Vi har interviewet børn i både folkeskoler og på privatskoler og i byskoler og skoler i landområder. Interviewene er hovedsageligt gennemført som gruppeinterviews med ca. fire børn i hver gruppe. Vi har også gennemført syv individuelle interviews for at undersøge eventuelle forskelle mellem individuelle og gruppeinterviews. Vores opfattelse er dog, at børnene talte om de samme emner uafhængigt af, om de blev interviewet i gruppe eller individuelt. Både de individuelle interviews og gruppeinterviewene varede i gennemsnit ca. en time. Vi har forsøgt at skabe en nogenlunde repræsentativ fordeling af børn på tværs af landet.

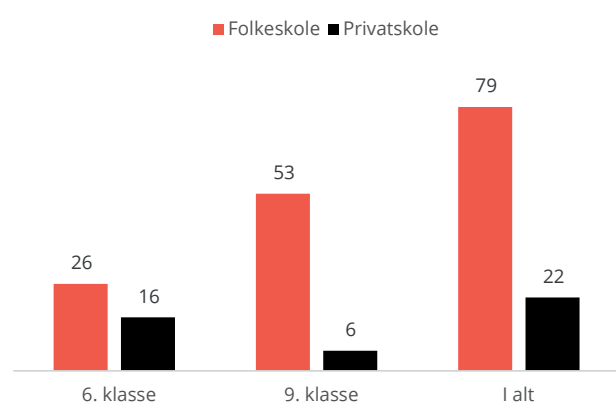
Børnene er rekrutteret med skoler som gatekeepers. Vi har altså indledningsvis kontaktet skolerne, som derefter har formidlet kontakt til børnene og deres forældre. Informeret samtykke er indsamlet fra forældre via en elektronisk samtykkeerklæring, formidlet via det intranet, skolerne bruger, som oftest Aula. Interviewene er foregået i skoletiden i et lokale på skolen.

I rapporten er alle børn og unge anonymiserede, og der fremgår ingen oprindelige navne. De fleste citater er uredigerede og står, som børnene har fortalt dem. Enkelte steder er citaterne korrigeret i længde eller sprog, hvis den oprindelige version kunne afsløre et barns identitet, eller hvis citatet var svært at forstå.

Antal børn pr. region

Antal børn pr. skoletype

Ungeinddragelse til indsnævring af tema og udarbejdelse af interviewguide

Emnet 'børns forhold til deres forældre' er valgt af Børns Vilkår i samarbejde med Nordea Fonden, fordi det siden 2020 har været den hyppigste henvendelsesårsag på BørneTelefonen. Umiddelbart efter valg af tema gennemførte vi i november 2022 en workshop med deltagelse af seks foreningsaktive unge samt medlemmer af et ungeråd i en stor dansk kommune. Formålet med workshoppen var at operationalisere og indsnævre temaet 'børns forhold til deres forældre'. Workshoppen havde fokus på, hvad der fylder for børn og unge i forholdet til deres forældre, og hvad der kunne være interessant at undersøge. På baggrund af workshoppen fik vi indsnævret emnet og udvalgt temaer til brug for interviewguide.

Interviewguiden havde fokus på følgende temaer: Kommunikation mellem børn og forældre, generationsforskelle, regler og rammer, ansvar og selvstændighed samt pres og forventninger. Af etiske årsager har vi i gruppeinterviewene ikke spurgt ind til børnenes egne erfaringer med de enkelte temaer, men bedt dem forholde sig til generelle tendenser i et børne- og ungeliv. Vi har fx spurgt, om børnene tror, der er noget, der kan være svært at tale med ens forældre om, når man er på deres alder, og hvilke regler, de tror, påvirker børn på deres alder mest. I de tilfælde hvor børnene og de unge fortæller om egne erfaringer, har det været på børnenes eget initiativ.

Ungeinddragelse til analyse af data

Efter indsamling af data er alle interviews transskriberet og kodet induktivt i NVivo. Efter kodning af data afholdte vi endnu en workshop med deltagelse af 11 unge fra et ungeråd i en stor dansk kommune. Formålet med workshoppen var at analysere det kvalitative data. Vi havde printet en masse citater, som de unge tematiserede og puljede i overordnede kategorier.

De unge producerede også vinkelsætninger på baggrund af citaterne for at definere de vigtigste temaer for analysen. En vinkelsætning er en journalistisk metode, hvor man danner en sætning, som starter således; 'jeg vil fortælle, at...'. Da de unge havde udarbejdet vinkelsætninger, bad vi dem prioritere de mest relevante. Den vinkelsætning, som fik flest stemmer, lød således: "Jeg vil fortælle, at kommunikation og forståelse er et af de vigtigste parametre for et optimalt forhold mellem børn og forældre. Forældre skal lære at sætte sig ind i barnets sted". Flere andre vinkelsætninger havde lignende overordnede budskab. Derudover blev følgende vinkelsætninger produceret: "Jeg vil fortælle, at tillid kommer gennem dialog mellem barn og forældre, og det er en af de vigtigste ting i forholdet, at man kan stole på hinanden og snakke igennem problemerne", "Jeg vil fortælle, at man skal skabe et tillidsforhold mellem forældre og børn", samt "Jeg vil fortælle, at man skal give unge plads til at tage deres egne valg i livet". De unges vinkelsætninger har fungeret som overordnet ramme for analysen.

Udvikling af anbefalinger

Efter indsamling og analyse af data har vi afholdt yderligere to workshops med deltagelse af i alt 10 unge fra to kommunale ungeråd. Her præsenterede vi undersøgelsens resultater, og de unge udviklede anbefalinger til forældre gennem en faciliteret proces. At de unge er rekrutteret gennem de kommunale ungeråd betyder, at de ikke er repræsentative, men at de repræsenterer en gruppe af unge, som må formodes særligt samfundsengagerede.

Spørgeskemaundersøgelse

De kvantitative resultater, der præsenteres i notatet, er baseret på en spørgeskemaundersøgelse udsendt til skoler i Børns Vilkår's Børnepanel. Panelet er etableret i efteråret 2020 gennem en stratificeret udvælgelse, som sikrer, at skolerne er repræsentative på en række parametre som fx skolestørrelse og elevsammensætning. Mere end 250 skoleklasser deltager i skolepanelet over tre år, så vi følger de samme klasser fra 4.-6. klassetrin og fra 7.-9. klassetrin. Eleverne besvarer spørgsmålene i skoletiden via et digitalt spørgeskema målrettet børn. For yderligere information om Børns Vilkår's digitale børnepaneler, se bornsvilkar.dk/boernepaneler.

I notatet præsenteres data fra en undersøgelse blandt børn i 6. og 9. klasse, gennemført i perioden marts-april 2023, med besvarelser fra 1.568 skoleelever. Svarprocenter ses i tabel 1.

Tabel 1. Svarprocenter

Klassetrin	Antal klasser i panelet	Antal klasser, der har svaret	Antal mulige elevbesvarelser	Antal faktiske elevbesvarelser	Svarprocent på klasseniveau	Svarprocent på elevniveau
6. klasser	130	49	2.756	885	38%	32%
9. klasser	128	45	2.650	683	35%	26%
I alt	258	94	5.406	1.568	36%	29%

Antal mulige elevbesvarelser er beregnet med udgangspunkt i en klassekvotient på 20,8 for 6. klasse og 20,3 for 9. klasse.

Repræsentativitetstest

Vi har sammenlignet analyseudvalget med populationsdata hentet fra Danmarks Statistisk på parametrene køn, klassetrin, region og herkomst. Tabel 2 viser, at data samlet set er statistisk signifikant forskellig fra populationen på en række parametre. Det er forventeligt pga. det store sample, og fordi et vist frafald i et panel over tid sjældent kan undgås og i reglen vil være skævt. Af relevante parametre i forhold til denne undersøgelse er det kun fordelingen på regioner, som afviger i en grad, så det er værd at gøre opmærksom på. Her er Region Hovedstaden underrepræsenteret, hvorimod Region Syddanmark er overrepræsenteret. Det medfører formentlig en grad af socioøkonomisk skævhed. Det vurderes dog ikke til at have væsentlig betydning for de resultater, der præsenteres i notatet. Tabel 2 viser testresultaterne, der er gennemført vha. z-tests med et fastsat signifikansniveau på 80 pct. og en kritisk værdi på $\pm 1,28$. En P-værdi på $> 0,2$ betyder, at der er tale om repræsentativitet på populationen.

		Analyseudvalg		Population		Z-værdi	P-værdi
		Antal	Andel	Antal	Andel		
Køn*	Drenge	734	47,7%	63.767	51,1%	-2,69	0,01
	Piger	806	52,3%	61.034	48,9%	2,69	0,01
	Total	1.540	100%	124.801	100%		
Klassetrin	6. klasse	885	56,4%	65.506	52,5%	3,13	0,00
	9. klasse	683	43,6%	59.295	47,5%	-3,13	0,00
	Total	1.568	100%	124.801	100%		
Klassetrin	Region Hovedstaden	278	19,3%	38.875	31,1%	-11,47	0,00
	Region Sjælland	302	17,7%	18.572	14,9%	4,87	0,00
	Region Syddanmark	468	29,8%	26.557	21,3%	8,29	0,00
	Region Midtjylland	402	25,6%	28.637	22,9%	2,53	0,01
	Region Nordjylland	118	7,5%	12.160	9,7%	-2,96	0,00
	Total	1.568	100%	124.801	100%		
Herkomst**	Dansk oprindelse	1.257	88,3%	107.584	86,2%	-6,38	0,00
	Indvandrere	92	7,2%	7.596	6,1%	-0,31	0,76
	Efterkommere	210	4,5%	9.621	7,7%	8,53	0,00
	Total	1.559	100%	124.801	100%		

*Der er i undersøgelsen 28 elever, der har angivet 'anden kønsidentitet' på spørgsmålet om køn. Denne gruppe indgår ikke i repræsentativitetstesten.

**Der er i undersøgelsen 9 elever, der har angivet 'ved ikke' på spørgsmålet om eget- og forældres fødeland. Denne gruppe indgår derfor ikke i repræsentativitetstesten.

Pilottest og besvarelse

Inden udsendelse af spørgeskemaet har vi gennemført tre pilottests på to forskellige skoler, to i 6. klasse og én i 9. klasse. Hensigten var at sikre, at eleverne forstod spørgsmålene og kunne placere sig i relevante svarkategorier. Derudover har vi testet, hvor lang tid eleverne brugte på at svare på spørgeskemaet. Spørgeskemaet har en oplæsningsfunktion, så elever med læsevanskeligheder kan vælge at få læst alle spørgsmål og svar op. Skoleeleverne besvarer det elektroniske spørgeskema i undervisningen med mulighed for hjælp fra klasselæreren. Det elektroniske spørgeskema er opsat således, at læreren ikke kan se elevens tidligere svar. Da besvarelsen er foregået i skoleregii, er der en risiko for, at nogle grupper af børn og unge er underrepræsenterede i undersøgelsen. Det kan bl.a. være børn og unge i udsatte positioner, som oftere kan være fraværende end andre børn og unge. Vi har ikke haft mulighed for at teste, om det er tilfældet og i hvilket omfang, og man må som læser have disse forbehold in mente, når analyserne læses.

Spørgsmål om børns forhold til deres forældre

De spørgsmål om børns forhold til deres forældre, der præsenteres i notatet, er udarbejdet på baggrund af de kvalitative interviews. Efter indledende analyser af det kvalitative data har vi udviklet surveysspørgsmål for at muliggøre kvantificering af nogle af de tendenser, det kvalitative materiale peger på.

Spørgsmål om livskvalitet

Til at måle livstilfredshed har vi anvendt et spørgsmål med inspiration fra Cantrill's Ladder Scale, hvor børnene vurderer deres liv på en skala fra 0-10, hvor 0 betyder 'det værst mulige liv', og 10 betyder 'det bedst mulige liv'. Børnenes svar er delt op i tre grupper: Høj livstilfredshed (trin 9-10), middel livstilfredshed (trin 6-8) og lav livstilfredshed (trin 0-5).

Kvantitative analyser

Alle sammenhænge i analyserne er testet ved hjælp af χ^2 -test og er, medmindre andet fremgår, statistisk signifikante ved et signifikansniveau på 0,05. Procenterne i analysen er afrundet til nærmeste hele tal.

Data fra BørneTelefonen og HØRT

Vi har gennemført en kvalitativ gennemgang af 500 breve fra BørneTelefonens brevkasse indsendt i sidste kvartal 2022, hvor forhold mellem barn og forældre er registreret som henvendelsesårsag. Derudover har vi gennemført en kvantitativ analyse af henvendelsesårsager på BørneTelefonen og HØRT, dels tilbage i tiden og med særligt fokus på 2022.

Litteratur

1. Bateman A., Fonagy P. (2012): Handbook of Mentalizing in Mental Health Practice. American Psychiatric Pub.
2. Dahl KM. (2022): Domæne 5. Sociale relationer. I Ottosen MH, Andreasen AG, Dahl KM, Lausten M, Rayce SB, Tagmose BB. Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel. VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
3. Baumrind D. Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. Child Dev. 1966;37(4):887. doi:10.2307/1126611
4. Dahl KM, Ottosen MH. (2018): Kortlægning af viden om opdragelse. VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
5. Spaten OM, Christiansen N, Rahbek J, Rahbek LEB, Dahl-Jensen S. Ovesen MBL (2010): Unges selvopfattelse, køn og forældrestil. Psyke og Logos, 31
6. Dahl KM. (2014): Frihed, Lighed Og Fællesskab i Teenagefamilien – sociologiske kategoriseringer af familiepraksis i børnenes teenageår samt analyser af årsager til og konsekvenser af familiers praksis. Københavns Universitet.
7. Børns Vilkår (2022): Børns Digitale Fællesskaber.
8. Andreasen AG, & Tagmose BB. (2022): Domæne 7. Frihed og medborgerskab. I Ottosen MH, Andreasen AG, Dahl KM, Lausten M, Rayce SB, Tagmose BB. Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel. VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
9. Dansk Ungdoms fællesråd (2019): #DetGodeUngdomsliv - En analyse af unges forventninger, bekymringer og trivsel
10. Hansen SER, Lundgaard PB, Christensen ASP. (2022): Unges Alkoholvaner i Danmark 2021. Kræftens Bekæmpelse og TrykFonden smba (TryghedsGruppen SMBA).
11. Børns Vilkår (2022): Børn og unge kæmper for at passe ind

Noter

- i. Spørgeskemaundersøgelse blandt 1.568 børn i 6. og 9. klasse gennemført i efteråret 2023. For yderligere oplysninger se metodeafsnit.
- ii. Kvalitativ analyse af 500 breve sendt til Børns Vilkårs brevkasse i perioden 10. oktober – 31. december 2022. For yderligere oplysninger se metodeafsnit.
- iii. I registreringsskemaet bliver rådgiverne altid spurgt, om samtalen gav anledning til bekymring om, at barnet udsættes for omsorgssvigt. Opgørelsen indeholder de samtaler med børn under 18 år, hvor rådgiveren registrerede, at samtalen gav anledning til bekymring om omsorgssvigt samt rådgivningssamtaler, hvor rådgiveren har registreret, at barnet gav udtryk for at blive udsat for fysisk vold, psykisk vold, seksuelle krænkelser eller forsømmelse/vanrøgt af barnets primære omsorgspersoner.

Kolofon

August 2023

Redaktør: Signe Korsgaard

Tekst og analyse: Rasmus Thastum, Kristine Dyhr Berentz & Anne Marie Bach Svendsen

Ekstern kvalificering: Karen Margrethe Dahl

Layout: Josephine Spangsberg

Redigering: Jakob Fälling

Billeder: iStock

STOP
SVIGT